

ZÁKLADNÍ NÁLADA VŮČI LIDSKÉ KARMĚ

Na konci obou veřejných přednášek mělo význam, že jsem stále ostřeji zdůrazňoval, že anthroposofie nemá být pro člověka teorií, nikoli pouhou vědou, nikoli něčím, čemu se v obyčejném smyslu říká poznání, nýbrž něčím, *m* co se v naší duši může proměnit z pouhého poznání, z pouhé teorie v bezprostřední život, v životní elixír, tak abychom z anthroposofie nejen něco věděli, ale především, aby nám z ní proudily síly, které nám pomáhají nejen v obyčejném životě, který zde máme ve fyzickém bytí, ale i v celkovém životě, který tedy prožíváme nejen ve fyzickém bytí, ale i v beztělesném stavu mezi smrtí a novým zrozením. Čím více pocítujeme anthroposofii tak, že nám přivádí posilující síly, život podporující elementy, tím lépe jí rozumíme.

Při takovém výroku se snad mnohým vnucuje otázka: Má-li být takto anthroposofie něčím, co nás v životě posiluje, co nám propůjčuje síly, proč si potom musíme v anthroposofii osvojovat nejrůznější teoreticky vypadající poznatky, proč jsme v našem životě v pobočkách trápeni různými poznatky o minulých planetárních vtěleních naší Země? Proč se musíme dovídat věci, které se odehrály v dávných dobách? Proč se také musíme obeznávat s intimnějšími, jemnějšími zákony reinkarnace, karmy atd.? - Snadno by se mohl někdo domnívat, že to je zase něco jako věda, jako se nám dnes nabízejí vědy i v zevním životě ve fyzickém světě.

U téže otázky, které jsme se právě dotkli jako otázky, která se může vnucovat, musíme potlačit všechnu životní pohodlnost; musíme se pečlivě zkoumat, zda už když tuto otázku vyslovíme, nevměšujeme do ní něco z obvyklého šlendriánu života, který se dá přece - promiňte - velmi dobře vyjádřit slovy: Člověk se vlastně nerad něčemu učí, nerad se duchovně namáhá. To je pro něj nepohodlné. Musíme se ptát, zda se do této otázky nevměšuje něco z této nálady nepohodlnosti. Neboť vlastně vycházíme z toho, že poněkud věříme, že to nejvyšší, co nám má anthroposofie podávat, se má dosahovat pohodlnější cestou než je ta, která se nám ukazuje např. v literatuře, kterou se zabýváme. Často se také poněkud lehkomyšlně zdůrazňuje, že stačí, pozná-li člověk sám sebe. Stačí snažit se být dobrým člověkem - že potom je už vlastně dosti anthroposofem.

Právě hlubší poznání nám poskytuje to, že být dobrým člověkem patří k nejtěžším věcem na světě a že nic nevyžaduje tolik přípravy, než právě tento ideál být dobrým člověkem. A pokud jde o

otázky po sebepoznání, to se skutečně nedá zodpovědět obratem ruky, jak by se leckdo mohl domnívat. Proto se dnes chceme přiblížit k několika otázkám, které se často vyjadřují právě pronesenými slovy. Měli bychom si všimnout toho, jakou měrou nám anthroposofie - i když jen zdánlivě - vyhovuje jako nauka, jako věda; přesto z ní v nejvyšším smyslu vyplývá právě to, co můžeme nazvat sebepoznáním, a musí z ní vyplynout to, co nazýváme jako úsilí o dobrého člověka. Zde ovšem jde především o to, abychom z různých hledisek pozorovali, jak anthroposofie může proudit do života.

Vezměte z velkých životních otázek určitý případ. Nemyslím z těch, které se týkají vědeckého bádání, nýbrž které přináší život každý den, otázky, které znájmě každý z nás: Otázku po útěše, kterou můžeme získat v životě, když nějakým způsobem tím či oním trpíme, když nás tak či onak život plně neuspokojuje. Jinými slovy - zeptejme se: Do jaké míry může např. anthroposofie poskytnout útěchu zarmoucenému člověku, jenž útěchu potřebuje? Jednotlivec ovšem musí to, co lze říci o takové otázce, použít na svůj zvláštní případ. Jestliže mluvíme k mnohým lidem, můžeme mluvit jen všeobecně.

Proč potřebujeme útěchu v životě?

Protože můžeme být zarmouceni tím či oním, protože můžeme trpět, protože nás mohou postihnout bolesti. Je přirozené, že se člověk cítí při bolesti tak, jako by se něco v jeho nitru muselo proti této bolesti chovat tak odmítavě, že si řekne: „Proč musím snášet bolesti, proč mne postihla tato bolest? Nemohl by můj život probíhat také tak, aby mne nepostihovaly bolesti, abych byl spokojen?“ - Kdo staví otázku takto, může dospět k odpovědi jen tehdy, zjedná-li si skutečně poznání o povaze naší lidské karmy, lidského osudu. Proč vlastně trpíme na světě - myslí se tím utrpení jak zevní, tak vnitřní-proč sami na sebe nestačíme, proč si vždycky nevíme rady? Toto máme teď na mysli. Proč nás v životě postihují takové neuspokojivé věci?

Když se zabýváme zákony karmy, vidíme, že základem našeho utrpení je něco podobného jako to, co se v obyčejném životě mezi zrozením a smrtí dá vysvětlit třeba následujícím příkladem - zmínil jsem se o tom již častěji: Dejme tomu, že někdo až do svých 18. let žil na útraty svého otce, žil v rozkoši a radosti, nic si neodpíral. Potom jeho otec přišel o majetek, udělal bankrot. Mladík se musí něčemu vhodnému naučit, musí se namáhat. Život jej postihne bolestmi a strádáním... Pochopíme, že tohoto mladého člověka se velmi nesympaticky dotýkají bolesti, které musí prožívat. Dejme tomu, že dotyčný člověk dosáhne padesátého roku svého života. Tím že se

musel tehdy něčemu naučivší se řádným člověkem. Pevně teď stojí v životě a může si říci: „To, jak jsem tehdy posuzoval své strasti a bolesti, bylo

v tehdejší chvíli pochopitelné. Teď však musím o tom uvažovat jinak; teď musím říci, že tyto bolesti by mne nemohly postihnout, kdybych už tehdy měl všechny dokonalosti, i když omezené dokonalosti osmnáctiletého člověka. Kdyby mne však tato bolest nepostihla, byl bych darmošlapem. Byla to bolest, která mé nedokonalosti proměnila v dokonalosti. Této bolesti vděčím za to, že jsem teď jiným člověkem než před čtyřiceti lety. Co se vlastně tehdy se mnou stalo? Setkaly se moje nedokonalost, kterou jsem tehdy měl, a moje bolest. A moje nedokonalost jakoby hledala moji bolest, aby mohla být zapuzena, aby se mohla proměnit v dokonalost.“

Tato úvaha může vyplynout již z triviálního nazírání na život mezi zrozením a smrtí. Když se zabýváme celkovým životem a postavíme se ke své karmě skutečně tak, jak se o tom mluvilo zejména v předčerejší přednášce, vždycky budeme docházet k přesvědčení, že všechny bolesti, které nás postihnou, všechny strasti, které se nám staví do cesty, jsou takové, že jsou vyhledávány naší nedokonalostí. A sice velká většina bolestí a strastí je vyhledávána těmi nedokonalostmi, které jsme si přinesli z dřívějších inkarnací. A protože tyto nedokonalosti v nás existují, hledá v nás ten rozumnější než jsme my, cestu k bolestem, k utrpení. Neboť v životě je zlatým pravidlem, že my všichni jakožto lidé neseme v sobě rozumnějšího, než jsme my sami, někoho mnohem moudřejšího. Neboť méně moudrý je ten, komu v obyčejném životě říkáme „já“. Tento „méně moudrý“, kdyby bylo na něm, by nevyhledával bolest, ale slast, vyhledával by cestu k rozkoši. „Rozumnější“ je ten, který spočívá v hlubinách našeho podvědomí, k němuž naše obyčejné vědomí nedosahuje. Zastírá nám pohled k lehkovážné slasti a zaněcuje v nás magickou sílu, která vytváří cestu k bolesti, aniž bychom o tom věděli. Co to však znamená: Aniž bychom o tom věděli?

To znamená, že onen rozumnější dostává větší moc nad méně rozumným, a že onen rozumnější v nás jedná vždy tak, že naše nedokonalosti přivádí k našim bolestem a dává nám trpět, protože každým vnitřním a vnějším utrpením vymýtíme nějakou nedokonalost a činíme se dokonalejší.

Takové věci lze teoreticky uznat, ale tím se mnoho nestane. Avšak stane se mnoho, když si vyhledáme určité slavnostní okamžiky života, v nichž jsme ochotni něco takového učinit nyní s veškerou energií životním obsahem duše. V obyčejném životě s jeho prací, s

jeho chvatem a shonem, s jeho povinnostmi to pokaždé nejde; zde se musíme zbavit našeho méně rozumného člověka, kterého v sobě skutečně máme. Avšak, když si zvolíme pro sebe určitou slavnostní chvíli - a nechť je takový slavnostní okamžik sebekratší -, můžeme si říci: nebudu nikdy přihlížet k ničemu, co tam venku hlučí a kde jsem i já se toho účastnil, chci se dívat na svoje utrpení, abych vnímal, jak onen chytřejší ve mně byl k němu přitahován magickou silou a že jsem si jistě uložil sobě sám bolest, bez níž bych nepřekonal určitou nedokonalost.

Potom se nás zmocní pocit blažené moudrosti, z něhož plyne: I tam, kde se svět zdá být plný utrpení, je plný moudrosti! Něco takového je potom vymožeností anthroposofie pro život. Pro zevní život můžeme snad na něco takového zapomenout. Když to však nezapomeneme, a pokud možno často to zase pěstujeme, potom uvidíme, že jsme do své duše vložili něco jako zárodek a že potom leccos, co je v nás jako truchlivý pocit, mnohé, co je v nás jako bolestínská nálada, promění se v radostnou životní náladu, v sílu - v pocit síly. A potom budeme z takových slavnostních okamžiků života mít to, že z nich budeme vycházet jako harmoničtější duše a silnější lidé.

Potom bychom snad mohli - avšak anthroposof by si z toho měl učinit pravidlo, že tyto chvíle si má zjednat teprve tehdy, když ony první, ony okamžiky útěchy při utrpení, nechá ve své duši působit... Připojil bych také něco jiného: Pohledy na naše radosti, pohledy na to, co jsme v životě zakusili jako rozkoš. Kdo se staví vůči svému osudu s nezaujatým cítěním tak, jako by své bolesti požadoval, pro toho vyplyne něco zcela zvláštního, pozoruje-li svoji radost a slast. Nevyrovnává se s nimi tak jako se svými strastmi. Bude totiž pro něj snadné - a kdo tomu nevěří, nechť se pokusí vžít se do toho—najít útěchu v utrpení. Bude však těžké dokázat totéž s radostí a slastí. Ať už se sebevíce přenášíme do nálady, že jsme své utrpení chtěli - použijeme-li toho na radost a slast, pak vůbec nemůžeme jinak než být zahanbeni; pocítíme skutečný stud... a tohoto pocitu studu se nezbavíme jinak než tím, že si řekneme: Ne, svoji radost a slast jsem si skutečně nedal sám svou karmou! —To je jediný lék, neboť jinak může stud natolik zesílit, že to člověka téměř zničí v duši. Jediným léčením je, abychom se nedomnívali, že jsme chytřejší, abychom byli puzení k radosti. U této myšlenky zpozorujeme, že máme pravdu, protože pocit studu zmizí. Je tomu tak, že radosti a slasti se nám v životě dostává jako něčeho, co je nám moudrým řízením světa darováno bez našeho přičinění, co musíme přijmout jako milost a o

čem vždycky poznáme, že je to určeno k tomu, aby nás to zapojilo do celého vesmíru. Radost a rozkoš mají na nás působit ve slavnostních chvílích života — ve chvílích osamění tak, že je vnímáme jako milost vesmírných světových mocností, které nás chtějí přijmout, které nás chtějí jakoby vložit do sebe.

Zatímco tedy vlivem svých bolestí a strastí přicházíme sami k sobě, zdokonalujeme se, vyvíjíme svou radostí a rozkoší onen pocit - ale jen když na ně pohlédneme jako na milost - onen pocit, který můžeme nazvat jen pocitem oblažujícího spočívání v božských mocnostech a silách světa. A tehdy je

se jedinou oprávněnou náladou pouze vděčnost vůči radosti a slasti. S radostí a slastí se nevyrovná nikdo, kdo v osamělých chvílích sebepoznání připisuje radost a rozkoš své karmě. Jestliže to připisuje své karmě, potom se oddává omylu, který duchovno v nás oslabuje, ochromuje. Každá myšlenka, že radost, rozkoš, je zasloužená, nás oslabuje a ochromuje. Zdá se to být tvrdé, neboť mnohý by chtěl -když už si svoji bolest připisuje sobě, jako že ji sám chtěl, a že mu připadla vlivem jeho individuality - mnohý by rád, aby byl vlastním pánem i nad svoji radostí a slastí. Ale už běžný pohled do života nás může poučit, že radost a rozkoš mají v sobě něco ničivého. Tuto ničivost rozkoše a radosti sotva najdeme někde vylíčeny názorněji než ve Faustovi, kde to, co je ochromující v radosti a rozkoši v lidském životě, je názorně vyjádřeno slovy: „...a tak já od radosti k rozkoši jsem štván, v rozkoši hynu touhou po žádosti.“¹ A kdo jen poněkud přemýšlí o vlivu slasti, je-li brána osobně, ten uvidí, že rozkoš má v sobě něco, co nás vede do víru života a ničí naše vlastní „já“.

To snad nemá být nějaké kázání proti rozkoši, nemá to být výzvou, abychom se oddali sebetrýznění, abychom se snad štípali žhavými kleštěmi apod. Tak tomu nemá být. Poznáme-li nějakou věc správně, neznamena to, že před ní máme prchat. Nebylo řečeno „utéci“ před ní, nýbrž máme ji brát klidně. Máme však vyvinout náladu, zakoušet ji jako milost, a čím více, tím lépe, neboť tím více se noříme do božství. Tato slova jsou tedy řečena nikoli proto, aby byla kázána askeze, ale aby byla probuzena správná nálada vůči rozkoši a radosti.

Kdo by však řekl: „Radost a rozkoš mají v sobě něco ochromujícího a ničivého, proto se radosti a slasti vyhýbám“, - to je ideál falešné askeze, sebetrýznění - takový člověk by se vyhýbal milosti, kterou mu darují bohové. A v podstatě je vzpourou proti bohům sebetrýznění asketů, mnichů a jeptišek. Sluší se, abychom bolest

¹ Překlad O. Fischer.

vnímali jako něco, co nám poskytuje naše karma, a abychom radost vnímali jako milost, že se k nám může sklánět něco božského. Jako znamení toho, jak blízko nás Bůh k sobě přitáhl, budiž nám radost a rozkoš; budiž nám utrpení a bolest znamením toho, jak daleko jsme vzdáleni od toho, čeho musíme jakožto rozumní lidé dosáhnout. To dává základní náladu vůči karmě. Bez této základní nálady se skutečně nemůžeme v životě dostat dál. Z toho, co nám svět poskytuje jako dobro a krásu, musíme cítit, že za tímto světem stojí mocnosti, o nichž se v Bibli praví: „A viděli, že svět byl krásný a dobrý.“ Pokud však dovedeme pocítovat utrpení a bolest, musíme uznat to, co člověk během inkarnací vytvořil ze světa, který byl zpočátku dobrý, a co musí člověk napravovat tím, že se vychová k energickému snášení těchto bolestí.

Co bylo vylíčeno, je pouze dvojitý způsob přijímání naší karmy. Naše karma se přece skládá z utrpení a radosti. Ke své karmě se stavíme se správnou vůlí, jako bychom ji skutečně chtěli, když se dokážeme správně postavit k utrpení a radosti. Můžeme to však rozšířit ještě dále. A právě dnešní a zítřejší úvaha má ukázat jak se můžeme postavit ke karmě.

Naše karma nám ukazuje nejen to, co se bolestně nebo radostně dotýká našeho života, ale najdeme během života - jak v něm musíme spatřovat karmické vlivy — najdeme např. mnoho lidí, se kterými se povrchně seznámíme, najdeme lidi, kteří jsou nám více nebo méně v tom či onom vztahu blízcí - v příbuzenském či přátelském vztahu; blízcí po dlouhou dobu našeho života. Setkáváme se s lidmi, kteří nám způsobují utrpení, nebo že nám při spolupůsobení s nimi vzniká utrpení, tedy překážky; nebo potkáváme lidi, kteří nám pomáhají, nebo kterým můžeme pomáhat, zkrátka, nastanou zde rozmanité vztahy. I vůči takové skutečnosti života musíme, má-li se stát v anthroposofickém smyslu plodné to — co bylo před dvěma dny řečeno o přijímání karmy, že jsme svou rozumnější částí v nás jistým způsobem chtěli mít člověka, který se nám zdánlivě připlétl do cesty - chtít mít právě toho, se kterým zažijeme to či ono. Co jen ten rozumnější v nás může potom chtít, chce-li toho či onoho člověka potkat, o co se potom může opřít? Není žádná jiná rozumná myšlenka, než že si řekneme: „Chceme se s ním potkat, protože jsme ho potkali dříve a protože se to už dříve připravilo.“ Nemusí to být v posledním životě, nýbrž může to být mnohem dříve. Protože v uplynulých životech jsme měli s tímto člověkem co činit, protože jsme tak či onak měli dluh - proto nás ten moudřejší v nás svádí dohromady. Jsme magickou silou k onomu člověku přiváděni.

Nyní ovšem vstupujeme do oblasti, která je neobyčejně rozmanitá a rozvětvená a o které se vlastně mohou uvádět pouze všeobecná hlediska. Zde však budiž uvedeno jen to, co bylo skutečně zjištěno jasnozřivým bádáním. Může to být k užitku každému, protože se to může jistým způsobem specifikovat a použít na vlastní život.

Objeví se pozoruhodná skutečnost. My všichni přibližně uprostřed života prožíváme epochu, kdy vzestupná linie přechází do linie sestupné, kdy jsme ze sebe vydali všechnu sílu mládí, kdy překračujeme vrchol; a potom zase přecházíme do sestupné linie. Tento vrchol, který spadá asi do 30 let, se nemůže udávat jako všeobecné pravidlo, přesto však platí pro každého z nás. Je to v našem životě ona epocha, ve které v našem světě žijeme nejvíc na fyzické úrovni. V tomto ohledu se můžeme oddávat klamu. Uvidíte tedy, že to co předcházelo, bylo vlastně od dětství vždy, i když to stále více sláblo, vyžíváním tendencí, které jsme si přinesli do přítomné inkarnace. To jsme vynesli na povrch, - tím jsme vybudovali svůj život tak, že jsme stále ještě trávili ze sil, kteréjsme si přinesli z duchovních světů. Ty jsou spotřebovány, když nastane zmíněná chvíle.

A když pak opět pozorujeme sestupnou životní linii, potom to, čemu jsme se naučili ve škole života, hromadíme a zpracováváme, abychom to vzali s sebou do příští inkarnace. To uvádíme do duchovního světa; dříve než jsme z něho čerpali. Tady žijeme nejvíce ve světě fyzické úrovně, tady jsme nejvíce zapředeni do všeho, co nás zaměstnává zevně. Tady proděláváme svoji učební dobu, bezprostředně přistupujeme k životu, tady se musíme vypořádat se svým životem. Tady jsme v tomto okamžiku zaměstnáni sami sebou, jsme nejvíce zaměstnáni úpravou okolností zevního světa ve vztahu k nám a tím jsme včleňováni do vztahu k tomuto zevnímu světu. Avšak to, co se uvádí do vztahu ke světu, jsou rozum a impulsy vůle, vycházející z rozumu. Co zde z nás vyvěrá nejvíce, je to nejčistější, čemu se duchovní svět uzavírá. Uprostřed života jsme duchovnu nejvíce vzdáleni.

Okultnímu bádání se nyní ukazuje pozoruhodná skutečnost. Zkoumáme-li, jak se zde v této prostřední části života setkáváme s jinými lidmi a jak se seznamujeme s lidmi ve svém životě, jsou to kupodivu oni lidé, s nimiž jsme byli v předešlé nebo některé dřívější inkarnaci, se kterými jsme byli na začátku našeho života, v nejranejších dětství. Ukázalo se totiž, že zpravidla, ne však vždy, se uprostřed našeho života vlivem určitých zevních okolností karmy setkáváme s těmi lidmi, kteří nám dříve byli právě rodiči. Stává se jen velmi zřídka, že se hned v nejranejším dětství setkáváme s lidmi, kteří dříve byli

našimi rodiči; jinak se s nimi setkáváme až uprostřed našeho života. Může se to jevit jako podivná skutečnost, aleje tomu tak. A teprve když se pokusíme takové pravidlo vyzkoušet v životě, usměrníme-li takto své myšlenky, můžeme získat pro život nesmírně mnoho. Když nějaký člověk, řekněme, kolem třiceti let naváže nějaký vztah k druhému člověku - třeba se do něho zamiluje, uzavře s ním přátelství, dostane se s ním do nějakého konfliktu nebo do něčeho jiného, bude nám mnohé jasnější, vysvětlitelnější, když nejprve na zkoušku pomyslíme na to, že jsme jednou byli s tímto člověkem v poměru dítě a rodič.

Naopak se ukáže krajně pozoruhodná skutečnost: Lidé, se kterými jsme se setkali právě v nejranějším dětství - rodiče, sourozenci, kamarádi nebo ostatní okolí v dětství, jsou zpravidla takové osobnosti, se kterými jsme v minulé nebo některé dřívější inkarnaci vyvíjeli vztahy tak, že jsme tehdy kolem 30. roku s nimi uzavřeli známost. Velmi často se ukáže, že tito lidé vystupují v současné inkarnaci jako naši rodiče nebo sourozenci. I když se nám může jevit něco takového jako podivné, zkusme to jednou použít na svůj život: Uvidíme, jak se život stane jasnějším, když se na věc díváme takto. Když to někdy nesouhlasí, potom chybné ověření nic neznamená.

Ale pozorovat takto v osamělých chvílích život, který takto dostává smysl, to dává velmi mnoho. Jenže nesmíme chtít život upravovat tak či onak. Nemáme vyhledávat ty, kteří se nám právě líbí, které bychom měli rádi jako rodiče. Skutečnosti si nesmíme vlivem nějakého předsudku stavět do falešného světla. Vidíme, že zde spočívá nebezpečí a číhají na nás nesčetné předsudky. Aleje dobře, když se vychováváme tak, abychom byli v těchto obtížných situacích bez předsudků.

Můžete mi položit otázku: „Jak je tomu však se životem v sestupné linii?“ Pozoruhodně se ukázalo, že na začátku života se seznamujeme s lidmi, se kterými jsme se dříve znali uprostřed života, zatímco nyní, uprostřed života, opět navazujeme svoji známost s lidmi z počátku tehdejšího života. Jak tomu je nyní v sestupném životě? - Je tomu tak, že potom navazujeme styk s osobnostmi, které možná také měly s námi co činit v dřívějším životě - ale možná také ještě ne. Snad měly v dřívějším životě co činit při tom, když se vyskytnou zvlášť charakteristické události, ke kterým tak často dochází v lidském životě - když nastane nějaký rozhodující moment v životě, řekněme silná životní zkouška vlivem hořkého zklamání. Potom je tomu tak, že ve druhé polovině života zase navazujeme styk s osobami, které už byly tak či onak s námi spojené. Tím se vztahy přesunují a tak se splácí

mnohé, co bylo způsobeno ~~XXIV~~ ~~XXV~~.

To činí život rozmanitý a dává nám to poznat, že si nemáme počínat příliš šablonovitě. Zejména však ve druhé polovině života jsou nám přiváděny do cesty zejména takové osoby, s nimiž se nedá zapředená karma vyrovnat v jednom životě.

Předpokládejme, že jsme nějakému člověku v jednom životě způsobili utrpení. Snadno bychom si nyní mohli myslet, že v následujícím životě přijdeme s tímto člověkem zase do styku. A ten rozumnější v nás svede nás dohromady tak, abychom mohli vyrovnat to, co jsme mu způsobili. Jenže poměry v životě nemusí být vždy takové, abychom mohli vyrovnat všechno, nýbrž často jen část. Tím nastávají nutně ty podmínky, které všechno komplikují a které umožňují, aby takové opožděné zbytky karmy byly vyrovnávány ve druhé polovině života. Zde jsme svoji karmu pojali tak, že jsme do světla této karmy postavili svůj styk a soužití s jinými lidmi.

V průběhu své karmy však můžeme pozorovat ještě něco jiného, a sice to, co jsme ve dvou veřejných přednáškách nazvali dozráním, osvojením si svých životních zkušeností. Toto slovo můžeme použít, jestliže neprobudí neskromnost. Můžeme vzít v úvahu to, že se stáváme moudřejšími. Stáváme se moudřejšími svými chybami. Nejlepší pro nás je, když se staneme moudřejší svými chybami, neboť v jednom a též životě nemáme často příležitost použít moudrosti; proto nám zůstává to, čemu jsme se ze svých chyb naučili, jako síla pro pozdější život. Avšak co si můžeme osvojit z moudrosti, životní zkušenosti, co to vlastně je?

Už jsem na to upozornil včera: Naše představy nemůžeme brát přímo s sebou z jednoho života do druhého. Upozornil jsem na to, že ani Platón nemohl představy své duše bezprostředně vzít s sebou do jiné inkamace. Bereme s sebou to, co je jako naše vůle, naše citová oblast- dobrosrdečnost, takže vlastně svoje představy, právě tak jako svoji řeč, dostáváme s každým životem nově. Neboť největší část představ žije přece v řeči, takže největší část představ si osvojujeme z řeči. Tento život mezi zrozením a smrtí nám dává představy, které pramení vlastně vždy ze života mezi zrozením a smrtí.

Je-li tomu tak, potom si musíme říci, že to tedy vlastně vždy závisí na naší karmě, jaké představy přijmeme. Vždy záleží na těch kterých inkamacích, kolika inkamacemi projdeme. To, čeho můžeme dosáhnout jako moudrosti představ, to přijímáme vždycky z vnějšku; to závisí jen na tom, jak nás karma začlenila do jazyka, národa, rodiny. Ve svých představách a myšlenkách nevíme o světě v podstatě nic jiného než to, co závisí na naší karmě. Tím je řečeno velmi mnoho.

Tím je řečeno, že všechno, co můžeme v životě vědět, co si můžeme osvojit jako poznání, je něco zcela osobního, že se nedostaneme nad svou osobnost tím, co si můžeme v životě osvojit. V životě se nikdy nedostaneme až k onomu rozumnějšímu v nás, nýbrž vždy zůstaneme stát u onoho méně rozumného. Když se někdo domnívá, že může o svém „vyšším já“ více vědět sám ze sebe, z toho, co si osvojuje ve světě, potom si podle své pohodlnosti představuje něco nesprávného. Tím není řečeno nic menšího, než že o svém „vyšším já“ nevíme vůbec nic tím, co si v životě osvojíme.

Jak potom vlastně můžeme něco vědět o našem „vyšším já“, jak se dostaneme k takovému vědění? Nuže - musíme se prostě zeptat takto: „Co vlastně víme?“ Především to, co jsme si osvojili zkušeností. To víme; dále nic víc! A člověk, který chce poznat sebe sama a neví, že uvnitř jeho duše spočívá pouze zrcadlo zevního světa, může si předfíkávat, že vstupem do sebe může najít své „vyšší já“. Snad něco najde, ale není to nic jiného, než co tam vstoupilo zvenčí. Touto lacinou, pohodlnou cestou to nejde.

Musíme se zeptat na to, co se děje v jiných světech, v nichž dlí i naše „vyšší já“. A tam není nic jiného, než co se nám vypravuje o různých vtěleních Země, vůbec o tom, o čem mluví duchovní věda. Tak jako prozkoumáme dětskou duši vzhledem k zevnímu životu, ptáme-li se, co má dítě kolem sebe, tak se musíme ptát, co má kolem sebe „vyšší já“? Avšak o světech, v nichž žije naše „vyšší já“, dovídáme se prostřednictvím duchovní vědy. Prostřednictvím toho, co se nám vyprávělo o Saturnu a o všech jeho tajemstvích, o Měsíci, o vývoji Země, o reinkarnaci a karmě, o dévachanu a kámalóce atd. Jedině tak se dovíme něco o našem „vyšším já“, o onom „vyšším já“, které máme nad fyzickou úroveň. A kdo tato tajemství nechce sledovat, tomu je nutno říci: „Ty jsi vlastně opravdu lichometníkem vůči sobě samému. - Neboť je tomu tak, že této duši lichotí říkat si: „Jen se podívej do sebe a najdeš bohočlověka.“ - Ano, nic víc, než co zvenčí zažil a uvnitř uložil! Ale nenajde nic jiného než to, co prožil zvenku a co uložil dovnitř. Bohočlověka najdeme v sobě, vyhledáme-li v sobě to, co se v něm zrcadlí z oblastí mimo tento svět. Takže všechno, co podle okolností může být při poznávání nepohodlné, není nic jiného než sebepoznání, skutečná anthroposofie, skutečné pravé sebepoznání! Jestliže přijímáme duchovní vědu, můžeme říci, že ji přijímáme jako to, co nám podává vysvětlení o našem „vyšším já“. Neboť kde vlastně je toto „vyšší já“? Je uvnitř našeho těla? Ne, je vylito v celém světě. A co je ve světě, je spojeno s naším „vyšším já“. A pouze jestliže poznáváme svět, poznáváme svoje „vyšší já“.

Když
Tak je tomu s oněmi zdánlivými teoriemi, jež nejsou ničím jiným než cestou k sebepoznání. Kdo chce ztmulým zíráním do svého nitra najít „vyšší já“, říká si: „Musíš být dobrý, nesobecký!...“ - Ano, to je krásné, jenže můžeme pozorovat, že se stává stále sobečtějším. Naproti tomu mořit se s velkými tajemstvími bytí, vymaňovat se z osobního, sobě samému si lichotícího, já“, splynout s tím, co existuje a co je poznatelné ve vyšších světech - to vede k pravému sebepoznání.

Když přemýšlíme o Saturnu, Slunci a Měsíci, ztrácíme se ve světových myšlenkách. „Ve tvém myšlení žijí světové myšlenky“, říká si anthroposoficky myslící duše. Připojuje však: „Ztrácej se ve světových myšlenkách“. Z anthroposofie čerpající duše si říká: „Ve tvém cítění tkají světové síly.“ Hned však říká: „Proživej se skrze světové síly!“ Nikoli v lichotících světových silách, nikoli ten, kdo zavírá oči a předfíkává si: „Chci být dobrým člověkem,“ nýbrž ten, kdo otevírá zrak, kdo otevírá i duchovní zrak a vidí, jak venku působí a vládnu světové síly, a vidí, jak je sám v těchto světových silách uložen, ten je prožívá! Stejně tak si říká duše, která čerpá sílu z anthroposofie: „Ve tvé vůli působí světové bytosti.“ A hned připojuje: „Vytvoř se z bytostí vůle!“ A podaří se to, když takto chápeme sebepoznání. Potom se podaří, abychom se přetvořili ze světových bytostí.

Zdánlivě je to suchopárné a abstraktní poznání, ale ve skutečnosti to není pouhá teorie, nýbrž něco, co jako semínko, které dáme do země, žije a roste, vysílá na všechny strany síly a stává se rostlinou, stromem. Tak tomu je. S pocity, které přijímáme v duchovní vědě, činíme se schopnými přetvořit se: „Vytvoř se z bytostí vůle!“ Potom se anthroposofie stává životním elixírem. Potom náš pohled rozšíříme na duchovní světy, potom budeme sát síly z duchovních světů, potom síly, které získáme, budeme uvádět do sebe a potom poznáme sebe ve svých hlubinách.

Teprve když vnášíme poznání světa do sebe, pochopíme sebe a pozvolna pronikneme od onoho „méně rozumného“, onoho, jenž je odtržen od Strážce prahu, k onomu „rozumnějšímu“ a ke všemu tomu, co se člověku, jenž ještě nechce být silný, skrývá, co však získá právě pomocí anthroposofie.

Rudolf

Steiner